

Inspiráló örökség – nyitottan a folytatásra

NÉMETH ÉVA EMLÉKKIÁLLÍTÁSA ÉS TERVEZŐI PÁLYÁZAT A FUGÁBAN

A 2017-ben alakult Szőnyegtervezők Társasága Egyesület (SZETT) kezdeményezésére és szervezésében jött létre Németh Éva szőnyegtervező emlékkiállítása a hozzá kapcsolódó *Kertemben álmodok* című tervezői pályázat keretében.

A kiállítással és a pályázattal alapvetően kettős cél vezérelte a szervezőket. Egyrészt, hogy a nagyközönség és a szakma megismerje egy-egy, a szőnyegtervezés

területén maradandót alkotó magyar iparművész-designer munkásságát, másrészt tovább örökítse ezt az értékes hagyatékot napjaink fiatal tervezői számára. A merész és nemes kulturális projekt első állomásaként 2019-ben a magyar származású Otti Berger (Berger Otti), a Bauhausban végzett, hányatott sorsú textiltervező nemzetközi viszonylatban is kiemelkedő terveiből készült válogatás volt látható a MaxCityben, s ehhez kapcsolódóan

NÉMETH Éva kézi szövésű kilim szőnyegek a 1980-as évekből a *Kertemben álmodok* című kiállításon

Éva NÉMETH's handwoven kilim carpets from the 1980s at the show *I Am Dreaming in My Garden* | FUGA Budapesti Építészeti Központ, 2021

Fotó: Slézia József

került lebonyolításra a tervpályázat *Szálak vonzásában* címmel. Mind az emlékkiállítás, mind a kreatív tervezői verseny nagyon pozitív fogadtatásban részesült (44 tervező 278 tervvel vett részt rajta), így a szervezők számára nem volt kérdés, hogy a kezdeményezést folytatni érdemes, és ez egyben szakmai kötelességük is.

Németh Éva (1930–2019) tevékenysége azért figyelemre méltó, mert munkásságában három nagy alkotói terület van jelen: az iparművészet, az autonóm művészet és a formatervezés (design). Ugyanez a tevékenység oldaláról nézve: iparművész, képzőművész (grafikus-festő) és mintatervező. Produktum felől közelítve: egy-két darabos asztali szőtt mint iparművészeti tárgy, műalkotásként falra kerülő dekoratív falikárpit és szériában gyártott szövött szőnyegek mindennapi otthoni használatra. Ezek mind az életmű szervesen összefüggő elemei, amik olykor időben elváltak, de e területek mindig átjárhatók voltak, oda-vissza termékenyítőleg hatottak. Egymásra nagyon rímelő minták megjelenhettek mind a kézi vagy gépi szövött szőnyegeken, mind a falikárpitokon. Németh Éva mindegyik területen kiemelkedő tudással, gyakorlati tapasztalattal és alkotói energiával rendelkezett.

A Magyar Iparművészeti Főiskolán Schubert Ernő tanítványaként már az 1950-es évek végén kapcsolatba került a békésszentandrási szőnyegszövő műhellyel, majd a Békéscsabán és Dévaványán működő Csaba Szőnyegszövő Háziipari Szövetkezettel. Ezek a kapcsolatok végigkísérték egész pályáját, többek között intenzív tervezői tevékenységének is köszönhetően vált

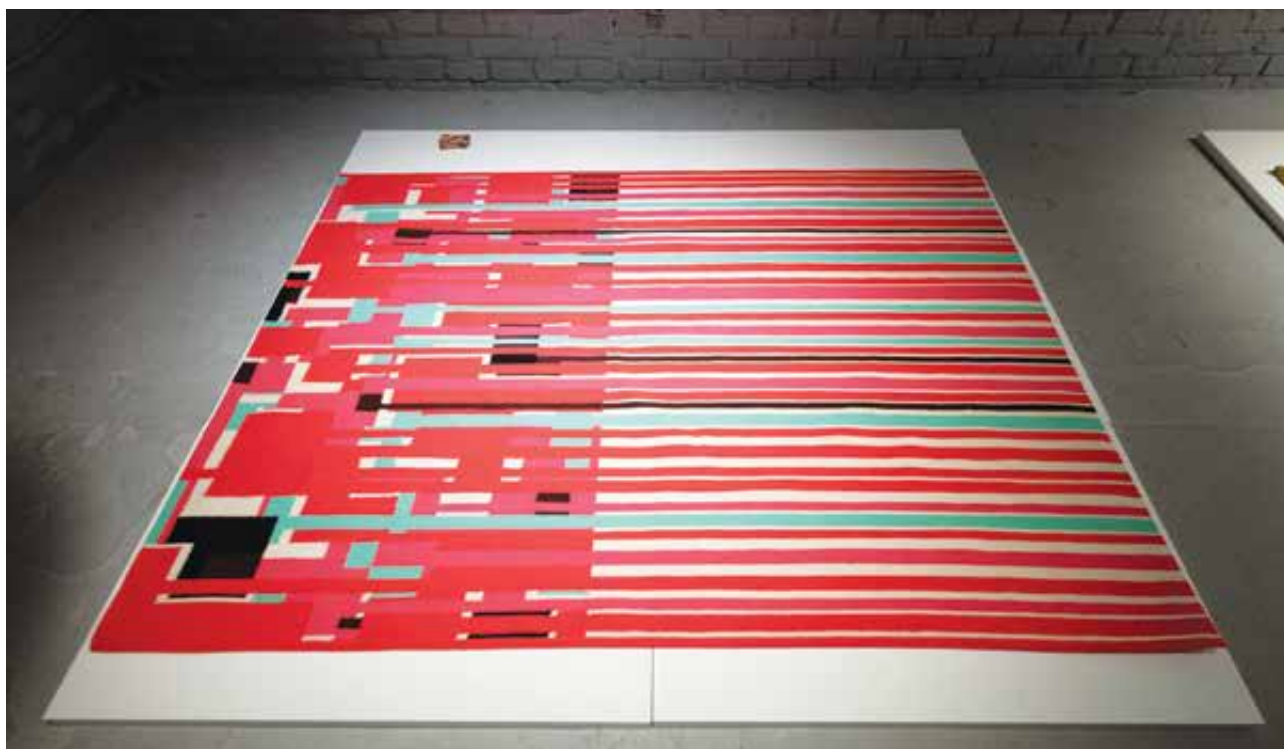
a Csaba Szőnyeg a kézi szövésű szőnyegek európai hírű manufaktúrájává. Kiemelkedő szakmai munkájának elismeréseként az 1981-es párizsi szőnyegkiállításon első díjat nyert, 1983-ban pedig Ipari Formatervezési Nívódíjban részesült *Gábor* elnevezésű kézi szövésű szőnyegével. Aktív pályafutása többtucatnyi egyéni és csoportos kiállítással van kiköveve; munkáival a magyar szőnyegtervezői szakmában egyedülálló helyet vívott ki magának. Műveinek népszerűsége a mai napig töretlen, nemzetközi aukciós oldalakon kézi szövésű szőnyegek kiemelkedő áron kelnek el.

Más alkotói területekhez hasonlóan a szőnyeg rendkívül nyitott terület, sokféleképp közelíthető meg, s legalább ilyen változatosságot mutat előállításai is. A szőnyeget lehet szőni, csomózni, tűzni, fonni, kötni, és napjainkban már a nyomtatás sem számít újdonságnak. Egyszerre van jelen a legősibb és a legmodernebb technológia. A szőnyeg kaphat akár LED-es világítást, smart megoldásokkal pedig még tovább fokozható az általa nyújtott élmény, a UX design (user experience design, a felhasználói élmény megtervezése) mesteri szintre emelhető. A felhasznált anyag is rendkívüli változatosságot mutat. Lehet természetes, mesterséges, mindkettő sokféle változatban, vagy újabban high-tech kompozit. A formavilágot illetően szintén egyre nagyobb változatosság figyelhető meg. A klasszikus geometrikus (téglalap, négyzet, kör) kialakítás mellett organikus, amorf-absztrakt formák egyaránt jelen vannak lehegerlő változatosságban. A felület terén

NÉMETH Éva szőnyegtervei a Kertemben álmodok című kiállításon | Éva NÉMETH's carpet designs at the show I Am Dreaming in My Garden FUGA Budapesti Építészeti Központ, 2021

Fotó: Slézia József

KOMÁR Sabrina: Hypnopompia, szőnyeg (a Kertemben álmodok pályázat megosztott fődíjasa) | Sabrina KOMÁR: Hypnopompia, rug (winner of the shared grand prize of the competition I Am Dreaming in My Garden) | 2021, gyapjú, kézi szövés és tuft technika
 Fotó: Slézia József

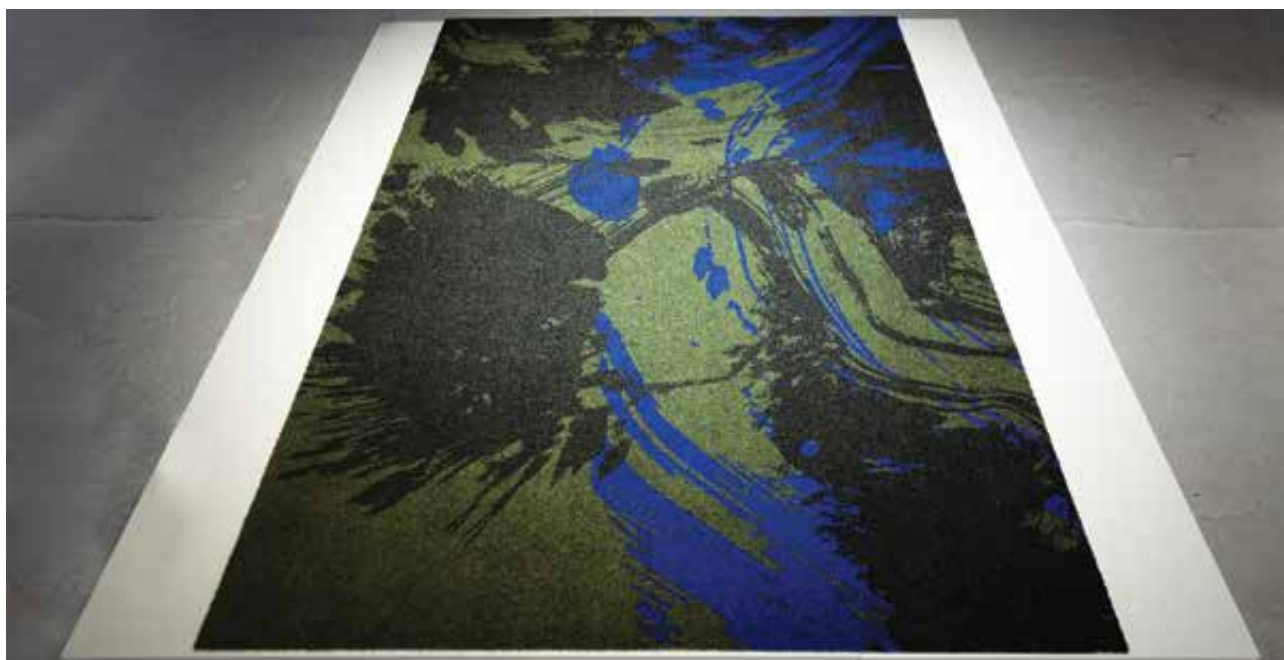
Kertemben álmodok kiállítás (részlet). Az előtérben BÉKES Gitta The Garden című szőnyege (a pályázat megosztott fődíjasa) | I Am Dreaming in My Garden (exhibition photo). In the foreground Gitta BÉKES' rug The Garden (winner of the shared grand prize)
 Fotó: Slézia József

is egyre színesebb a paletta. Lehet sík, strukturált, a kettő különféle változatai, plasztikus vagy 3D jellegű. A felsorolás végére maradt talán a két legnagyobb gazdagságot mutató jellemző. Minta és színvilág tekintetében hihetetlen változatosságot mutat: bármi lehet. Lenyűgöző sokszínűségét éppen ez a summázó kijelentés fejezi ki a legjobban.

Mindez természetesen nem jelenti azt, hogy egy alkotó ne kötelezhetné el magát valamilyen technológia, anyag vagy motívumkincs irányába. A műfaji lehetőségek szinte kimeríthetetlenek bőségük miatt, egy-egy alkotó választása sokkal inkább lehetőségek-kényszerek, piaci megfontolások, kulturális milió, divat, korszellem vagy

aktuálpolitika mentén formálódik. Sokszor mindezek együtt, csak eltérő hangsúlyokkal.

Németh Éva munkásságára e kategóriák, osztályozási-értelmezési szempontok alapján (ha nem is mindegyikben) egyszerre jellemző a hagyományok őrzése és az új utakat fűrkésző nyitottság. Ez ellentmondásosnak tűnhet, de sokkal inkább a műfaj mélyebb megértéséről tanúskodik. A szőnyeg immanens műfaji logikája nem egyutas, hanem sok irányt megengedő. Multidimenziós anyagban, technológiában, stílusban, motívumkincsben, funkcióban, s mindezeknek sem a történetiség – az időhöz való viszony –, sem a földrajzi elhelyezkedés nem szab határt. A lehetséges és a tényleges kombinációk rendkívül

KATONA Dorottya Júlia: Blooming in Green, festett szőnyeg (a Kertemben álmodok pályázat különdíjasa)

Dorottya Júlia KATONA: Blooming in Green, painted carpet (special award winner of I Am Dreaming in My Garden competition)

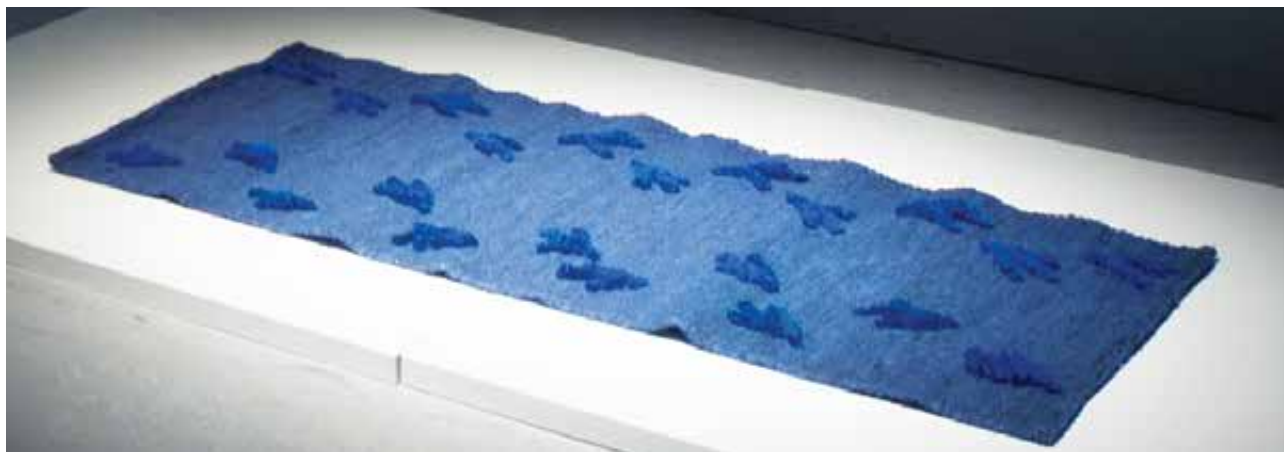
Fotó: Slézia József

PÁLL Panna: Spirál, nemezszőnyeg (a Kertemben álmodok pályázat különdíjasa)

Panna PÁLL: Spirál, felt rug (special award winner of I Am Dreaming in My Garden competition)

Fotó: Slézia József

KÖVES Renáta: Az engedetlen, kihagyásos csomózású szőnyeg (a Kertemben álmodok pályázat különdíjasa)

Renáta KÖVES: The disobedient, rug with omitted knots (special award winner of I Am Dreaming in My Garden competition)

Fotó: Slézia József

gazdag változatosságot mutatnak. Csak ritkán adatik meg, hogy egy alkotó valamennyi szempont szerint a legújított és legnyitottabb legyen a legmagasabb minőségi szinten (mint például anyag, technológia, forma, tervezési módszer stb.). Már az is nagyon elismerésemélt teljesítmény, ha valaki egy-két kategóriában tartósan kiemelkedő, egyedül tud nyújtani, mint ahogy Németh Éva a szövött szőnyegekkel erre képes volt.

Németh Éva pályája az 1960-as évektől az 1990-es évekig több mint három évtizedet ölel fel. A munkáiban fellelhető ellentét- és kiegészítőpárookra adott alkotói válaszai izgalmassá, sokszínűvé, nyitottá és követésre érdemesre teszik életművét: autonóm – alkalmazott, egyedi – sorozatban gyártott, díszítő – funkcionális, figuratív – nonfiguratív, geometrikus – amorf, ábrázoló – absztrakt, síkbeli – térbeli, színes – monokróm, vonalas – festői, szimmetrikus – aszimmetrikus, statikus – dinamikus, lehatárolt – nyitott, tradicionális – modern, racionális – emocionális. Ezek a hermeneutikai kirakós egy-egy szellemi-fizikai darabkái, amelyek rengeteg kapcsolódási pontot tesznek lehetővé a következő generációk számára. Elemzésükkel újabb és újabb rétegeket fedezhetünk fel Németh Éva szötteseiben, szőnyegeiben, terveiben. Szerethetjük és méltányolhatjuk benne a skandináv irányultságot, természet- és emberközpontúságát, a múlt tiszteletét, de kapcsolódhatunk az absztrakt-expresszív terveihez, értékelhetjük és követhetjük a racionalista-konstruktív megoldásait, s nem mellesleg a narratív-népművészeti kötődése is inspirációs forrásként szolgálhat. Meríthetünk egy-egy konkrét művéből, egy időszakából, művészeti-design habitusából, külön-külön vagy egyszerre mindegyikből. Bármelyiket is választjuk, ehhez az életmű adott, amelyből egy-két remek darab az emlékkiállításon is látható volt.

A folytatásra kész újabb generáció pedig már itt van, ahogy azt a *Kertemben álmodok* pályázat is mutatja. A nyílt kreatív pályázatra 2021 kora tavaszáig 450 terv érkezett 83 alkotótól, akik között egyetemisták, gyakorló designerek, képzőművészek és művészeti középiskolások egyaránt voltak. A zsűri három tagból állt: Palotai Gábor grafikusművész (Németh Éva fia), Kiss Katalin Ferenczy Noémi-díjas textilművész és Lőrincz V. Gabi textilművész, a SZETT elnöke alkotta, utóbbi a FUGA Budapesti Építészeti Központban megrendezett Németh Éva-émlékgyűjtő és a versenyhez kapcsolódó bemutató szervezési feladatait is ellátta.

A zsűri két fődíjat, négy különdíjat, tíz dicsérő oklevelet és huszonöt oklevelet osztott ki a pályázók között. A fődíjasok és a különdíjasok – igazi díjként – lehetőséget kaptak szőnyegek kivitelezésére, ennek lebonyolításában a SZETT működött közre nagyon hatékonyan.

Megosztott fődíjban részesült Komár Sabrina *Hypnopompia* és Békes Gitta *The Garden* című munkája, mindkét alkotó a Budapesti Metropolitan Egyetem textil szakjának végzett, illetve jelenlegi hallgatója. A megvalósult különdíjas szőnyegek mellett – Katona Dorottya Júlia: *Blooming in Green*, Kovásznai Nóra: *Les Thons de Balaton*, Páll Panna: *Spirál*, Köves Renáta: *Az engedetlen* – a többi, elismerésben részesített pályamunka részben nyomtatott, részben vetített formában volt látható a kiállítás ideje alatt.

SLÉZIA József
designszakíró

.....
(*Kertemben álmodok. Németh Éva textilművész [1930–2019] emlékére rendezett kortárs szőnyeg- és szőnyegtervbemutató. FUGA Budapesti Építészeti Központ, Budapest, 2021. szeptember 24. – október 3.*)